

Lesontwerp 4. Het schrijven van een recensie voor Nederlands en CKV

Ontwikkelaar	Evah den Boer
School	Helen Parkhurst, Almere
Vak	Nederlands, ism CKV
Groep	4 vwo
Genre	argumenteren

Doel

De leerlingen uit klas 4 vwo schrijven dit jaar een recensie die meetelt voor zowel het vak Nederlands als CKV. Deze recensie moet gaan over een culturele of kunstzinnige uiting die de leerlingen hebben beleefd op de CKV-dag in Amsterdam. De tekstsoort recensie kennen de leerlingen al uit de onderbouw. Zij hebben in klas 3 les gehad in het schrijven van zowel een recensie als een betoog. De ervaring leert dat als leerlingen vanuit de onderbouw in klas 4 vwo komen, zij deze tekstsoort nog niet goed beheersen. Leerlingen hebben moeite met het opbouwen van hun argumenten. Daarnaast mist de samenhang in hun teksten: het argumentatieschema is niet logisch en de belangrijkste tegenargumenten worden niet genoemd.

Om dit probleem aan te pakken heb ik een lessenserie ontworpen die de leerlingen allereerst actief betreft bij het opstellen van de criteria waaraan een goede recensie moet voldoen, middels observerend leren (Rijlaarsdam & Braaksma, 2004). Leerlingen leren het meest door van elkaar te leren. Door gebruik te maken van observerend leren, zien leerlingen hoe andere leerlingen hun teksten lezen en wat ze goed en minder goed vinden. Dit geeft zicht op de eisen waar een goede tekst aan moet voldoen. Hierdoor verbeteren zij de kwaliteit van hun teksten. In deze lessenserie passen de leerlingen deze kennis ook toe door het analyseren van expert-teksten en hun eigen teksten.

Daarnaast heb ik in de lessenserie gebruik gemaakt van 'pre-writing'-schema's (Felton & Herko, 2004) om de opbouw van de argumenten te verbeteren. Door te werken met een 'pre-writing'-schema's worden leerlingen gedwongen voorafgaand aan het schrijven na te denken over de opbouw. Ze denken niet alleen na over argumenten die hun mening onderbouwen, maar denken ook na over de belangrijkste tegenargumenten. Dit zorgt ervoor dat zij hun argumenten beter verwoorden en structureren. Er wordt dus gebruik gemaakt van de uitgangspunten:

- ♦ bestuderen van voorbeeldteksten (in de vorm van observerend leren en analyseren expert-teksten);
- ♦ pre-writing;
- ♦ authentieke taak: het schrijven van een recensie.

Beschrijving

Voorafgaande aan de lessenserie hebben de leerlingen een korte animatiefilm gekeken en hier een recensie over geschreven van ongeveer 300 woorden. Deze recensies heb ik verzameld en geanonimiseerd. De recensies vormden een belangrijk deel van het lesmateriaal voor deze lessenserie

Les 1

In het lokaal staan twee grote tafelgroepen met elk in het midden een dikke envelop met recensies. De leerlingen van de klas worden in vier groepen ingedeeld en twee groepen nemen plaats aan de tafels. Zij vormen de redactie van een krant en gaan de inzendingen die in de envelop zitten beoordelen. De

teksten die in de envelop zitten, zijn geanonimiseerde recensies van de leerlingen. Welke recensie over de net verschenen film is het beste en verdient het om geplaatst te worden in de zaterdageditie van de krant? De redacties moeten een top drie selecteren. De opdracht voor de overige twee groepen is observeren hoe de redacties te werk gaan. Wat zijn de criteria waarop de redacties selecteren? Welke recensies komen in de top drie en waarom? De observerende teams mogen geen vragen stellen en zich niet met het selectieproces bemoeien. Zij kijken en maken aantekeningen. Aan het eind van de les hebben beide redacties een top drie samengesteld. De observerende teams hebben hun aantekeningen verzameld en krijgen de opdracht mee om in de volgende les hun bevindingen voor de klas te presenteren. We sluiten de les af met een korte evaluatie en blikken kort vooruit naar de volgende les.

Les 2

In deze les worden de leerlingen weer in dezelfde vier groepen ingedeeld. De observerende teams presenteren hun bevindingen voor de klas en schrijven de criteria op het white board. Zij lezen ook de winnende recensie voor en leggen uit waarom dit de nummer 1 is geworden. De redacties luisteren naar de observerende teams en vullen waar nodig de criteria aan. Zo ontstaan twee rijtjes met criteria op het white board waaraan een goede recensie moet voldoen. Met behulp van de docent wordt hier één lijst van gemaakt. Dit zijn de criteria waarin de hele klas zich kan vinden en die gebruikt gaan worden bij de beoordeling van de uiteindelijk te schrijven recensie. Vervolgens krijgen de leerlingen hun eigen oefenrecensie over de animatiefilm terug en moeten zij aangeven aan welke criteria hun recensie al voldoet en welke criteria er nog ontbreken of nog verbeterd moeten worden. We sluiten de les af met een korte evaluatie en blikken kort vooruit naar de volgende les.

Les 3

In deze les krijgen de leerlingen een korte klassikale uitleg over de opbouw van een recensie. Dit is herhaling van lesstof uit de derde klas. In deze uitleg is er speciale aandacht voor het beoordelen van een culturele of kunstzinnige uiting. De leerlingen krijgen allemaal een boekje met voorbeeldrecensies en we behandelen klassikaal één recensie. De leerlingen krijgen hierbij de opdracht om te kijken of alle punten die behandeld zijn in de uitleg terugkomen in de recensie. Vervolgens beoordelen de leerlingen nog drie recensies in tweetallen. Zij onderstrepen de mening en de argumenten en overleggen welke recensie het beste is. Aan het eind van deze opdracht wisselen zij klassikaal uit wat zij hebben gevonden. De laatste opdracht die zij krijgen sluit aan bij hun eigen geschreven oefenrecensie. De leerlingen vergelijken hun recensie met de voorbeeldrecensies en bepalen waar hun recensie staat. Waar lijkt hun recensie het meeste op? Wat doen ze al goed en wat kan er nog verbeterd worden? We sluiten de les af met een korte evaluatie en blikken kort vooruit naar de volgende les.

Les 4

In deze les ligt de nadruk op de opbouw van argumenten. De leerlingen leren een argument op te bouwen met een 'pre-writing'-schema. Hiervoor wordt gebruikt gemaakt van het ezelsbruggetje 'SEXI': State, EXplain en Illustrate. De docent geeft een paar voorbeelden van goed opgebouwde argumenten. Vervolgens krijgen de leerlingen hun eigen oefenrecensie weer terug met de opdracht om één argument dat zij hebben gebruikt in hun recensie te herschrijven volgens de regels van 'SEXI'. De leerlingen leveren de herschreven argumenten in bij de docent in en we behandelen klassikaal een paar voorbeelden. De aansluitende opdracht is een voorbereiding voor de CKV-dag. De leerlingen hebben in de CKV-les al een keuze gemaakt over welke culturele of kunstzinnige uiting zij hun recensie gaan schrijven. In deze les krijgen zij een aangepaste kijkwijzer mee waaruit zij drie categorieën moeten kiezen die zij moeten gebruiken in hun uiteindelijke recensie. De categorieën moeten uitgewerkt

worden met 'SEXI'. Het schrijfplan krijgen de leerlingen mee naar huis om thuis verder af te maken. Dit schrijfplan vormt het uitgangspunt voor de uiteindelijke recensie die de leerlingen schrijven na het bezoeken van de CKV-dag. Deze recensie maken de leerlingen zelfstandig thuis. Hierna sluiten we de lessenserie af.

Ervaringen docent

Ik vond het erg leuk om deze lessenserie uit te voeren. Vooral de eerste twee lessen, waarin de werkvorm observerend leren centraal stond, was inspirerend. De leerlingen beoordeelden dit onderdeel achteraf als het leukste en ook nuttigste deel van de lessenserie. Ze zijn actief bezig en leren van hun eigen werk en van elkaar. Ook het samen opstellen van criteria die uiteindelijk worden gebruikt bij de beoordeling werkte heel goed. De leerlingen merken dat zij serieus genomen worden en werken hierdoor enthousiast mee aan de opdracht.

Wat ik niet helemaal goed ingeschat had, was het enthousiasme van de leerlingen in vooral de eerste les. De observerende teams vonden de opdracht zo leuk en spannend dat zij het moeilijk vonden om echt te observeren en dus hun mond te houden. Dit was een uitdagend onderdeel voor mij als docent om dit in goede banen te leiden.

De overige twee lessen waren achteraf gezien voor een groot deel theoretisch. Ik zou als ik de lessenserie nogmaals zou uitvoeren de uitleg beknopter houden en het beoordelen van voorbeeldrecensies inkorten, zodat er meer tijd overblijft voor het herschrijven van de eigen teksten van de leerlingen. Het laatste onderdeel, het maken van het schrijfplan, kreeg nu in de lessenserie te weinig aandacht. Een oplossing hiervoor zou kunnen zijn om nog een les aan de lessenserie toe te voegen. Deze les zou dan gegeven worden na de CKV-dag. In deze les zouden de leerlingen kunnen werken aan hun uiteindelijke recensie en zou de docent hen kunnen ondersteunen bij het uitwerken van het schrijfplan.

Uitkomsten onderzoek

Aan dit onderzoek deed één klas van 32 leerlingen mee. Er is een voormeting en nameting afgenomen. Het genre argumenteren stond centraal.

Kennis over schrijven, schrijfstijl en zelfvertrouwen

In vergelijking tot de voormeting gaven de leerlingen op de nameting significant meer adviezen. Het ging daarbij vooral om meer productadviezen. Er werden ook meer genrespecifieke adviezen gegeven, maar dit verschil was net niet significant. Er zijn geen verschillen gevonden voor het aantal vakspecifieke adviezen en procesadviezen.

Ten aanzien van schrijfstijl (plannen en reviseren) werden geen verschillen tussen de voor- en nameting gevonden. Ook zijn er geen verschillen gevonden voor zelfvertrouwen.

Kwaliteit van de teksten

De voor- en nameting bestond uit het schrijven van een recensie over een korte animatiefilm. In vergelijking tot de voormeting hebben de leerlingen tijdens de nameting (significant) betere teksten geschreven. De leerlingen scoorden hoger zowel op de totaalscore van de tekst, als op de drie dimensies: genrespecifiek, vakspecifiek en schrijven algemeen.

Schrijfproces

De analyses van het schrijfproces laten zien dat in vergelijking tot de voormeting, leerlingen tijdens de nameting meer reviseerden.

Conclusie en discussie

Geconcludeerd kan worden dat leerlingen na het volgen van deze lessen waarin ze gericht gewerkt hebben aan het schrijven van een recensie voor CKV in staat waren om betere teksten te schrijven. De leerlingen scoorden bij de nameting significant hoger op de dimensies genrespecifiek, schrijven algemeen en vakspecifiek. Analyses van het schrijfproces laten zien dat leerlingen in vergelijking tot de voormeting meer gingen reviseren. Daarnaast is de kennis over schrijven ook vergroot: de leerlingen waren in staat om na de interventie meer schrijfadviezen te geven, vooral meer productadviezen.